

doplnená
powered by

Maturitná otázka č.2: STAROORIENTÁLNE ŠTÁTY©

OBSAH:

Andrej Kalinčík

1. Charakteristika staroorientálnych štátov
 - 1.1 Dejiny starovekého Východu
 - 1.2 Hlavné znaky
 - 1.3 Charakteristika
2. Mezopotámia
 - 2.1 Vznik, hospodárstvo, mestské štáty
 - 2.2 Akkadská ríša
 - 2.3 Starobabylonská ríša
 - 2.4 Asýrska ríša
 - 2.5 Novobabylonská ríša
3. Staroveký Egypt
 - 3.1 Zjednotenie (vznik) Egypta, hospodárstvo
 - 3.2 Stará ríša
 - 3.3 Stredná ríša
 - 3.4 Nová ríša
 - 3.5 Neskorá ríša
4. Ostatné orientálne civilizácie
 - 4.1 Malá Ázia
 - 4.1.1 Vznik Chetitskej ríše
 - 4.1.2 Rozkvet a úpadok ríše
 - 4.2 Sýria
 - 4.2.1 Vznik obchodných miest
 - 4.2.2 Vznik hláskového písma
 - 4.3 Palestína
 - 4.3.1 Zjednotenie
 - 4.3.2 Rozdelenie štátu a úpadok
5. Staroveká India
 - 5.1 Harappská civilizácia
 - 5.2 Úpadok Har. civ., príchod Árijcov
 - 5.3 Magadhská ríša, budhizmus
6. Staroveká Čína
 - 6.1 Prvé štáty a prvý cisár
 - 6.2 Chanský štát

1. Charakteristika staroorientálnych štátov

1.1 Dejiny starovekého Východu zahrňujú historický vývoj najstarších východných štátov, ktoré sa rozprestierali na rozsiahlom území severovýchodnej Afriky, Prednej, Južnej a Východnej Ázie. Len v úrodných údoliach Nílu, Tigrisu, Eufratu, Indusu, Gangy a Chuang-che napomáhali priaznivé prírodné podmienky už v štvrtom tisícročí pred Kr. vývoju poľnohospodárstva založenému na umelom zavlažovaní. Avšak tieto údolia boli pomerne nevelkými oázami, okolo ktorých existovali kultúrne pomerne zaostalé kočovné národy.

1.2 Hlavné znaky:

1. hospodárenie s vodou
2. hlavný výrobca je slobodný človek – príslušník roľníckej občiny
3. spôsob vlády – orientálna **despocia**
4. panovník vo svojich rukách sústreďoval politickú, hospodársku aj náboženskú moc
5. väčšina obyvateľstva pracovala v poľnohospodárskej výrobe, ostatok v remeselnej výrobe
6. politická moc sa zakladala na hospodárskej moci
7. takmer všetko obyvateľstvo bolo závislé od panovníka
8. začína sa formovať písmo a jazyk
9. vznikajú samostatné vedné disciplíny

1.3 Charakteristika staroorientálnych štátov:

- **hospodárstvo:** poľnohospodárstvo založené na zavlažovaní, zavlažovacie zariadenia patria štátu (vznik štátu z hospodárskych dôvodov)
- **prírodné podmienky:** subtropické podnebie, striedanie obdobia dažďov s obdobím sucha
- **vrstvy obyvateľstva:** hlavné vládnuce vrstvy (panovník + vojaci, úradníci a kňazi), hlavné pracovné sily (roľníci, remeselníci)
- **forma vlády:** **orientálna despocia** = centralizovaná neobmedzená vláda panovníka (všetci sú podriadení a musia plniť panovníkovu vôľu) s byrokratickým aparátom, panovník vystupuje ako zástupca boha. Čiže nielen najvyšší náboženský predstaviteľ, ale aj politický, hospodársky a vojenský predstaviteľ, ako aj najvyšší sudca. Oslabením **despocie** začína hospodársky úpadok.

2. MEZOPOTÁMIA

2.1 Vznik, hospodárstvo, mestské štáty

Z gr. **meziriečie**, dnes **územie Iraku**. **V rokoch 3100 až 3000 pred Kr.** vznikla na rozsiahlej holej náplavovej roviny **v južnej Mezopotámii medzi Eufratom a Tigrisom prvá vyspelá civilizácia**. Jej archeologické korene siahajú najmä **v severnej oblasti Mezopotámie** ďaleko do praveku (okolo roku 7000 pred Kr.). Neskôr sa obrábanie pôdy prenieslo zo svahov pohorí do záplavovej oblasti **južnej Mezopotámie**, zúrodnenej umelým zavlažovaním (závlahové hospodárstvo). Tu **vznikli v 5. tisícročí pred Kr.** početné malé sídla, z ktorých sa **vyvinuli prvé mestá**, ktoré boli hospodárskymi a politickými centrami rozsiahlejšieho územia. Obyvatelia boli predovšetkým roľníci, ale aj remeselníci, obchodníci a pastieri. Úrodná pôda poskytovala vhodné podmienky na pestovanie **obilnín**, rozšírené boli aj **ovocné sady**. Chovali sa veľké **stáda drobného dobytká** (ovce, kozy). Obyvatelia museli budovať odvodňovacie a zavlažovacie zariadenia. Napokon vznikla skupina bojovníkov, ktorí ochraňovali ostatné obyvateľstvo pred útokmi susedov. Aby spoločnosť fungovala, bolo potrebné prerozdeliť poľnohospodárske i remeselné výrobky a služby medzi jednotlivé skupiny obyvateľstva. Celú organizáciu práce a prerozdelenie (redistribúcia) spočiatku riadili príslušníci chrámu – **kňazi a pisári (chrámové hospodárstvo)**, neskôr **panovník (palácové hospodárstvo)** so svojou družinou. Vládcovia v jednotlivých mestách sa pokladali za potomkov bohov a vyžadovali božské počty. Bývali v palácoch, odkiaľ riadili štát. Takáto spoločnosť už bola pomerne zložitá a sociálne rozdelená – vznikli **prvé štáty**. Najvhodnejšie podmienky na poľnohospodársku výrobu a vznik štátov boli na juhu Mezopotámie – **v Sumeri**. Pomenovanie dostal podľa **starobylého národa Sumerov**, ktorí sa sem prisťahovali na prelome 5. a 4. tisícročia pred Kr. **Prvé štáty vznikli okolo roku 3000 pred Kr.** Rozlohou pomerne malé štáty zahŕňali územie konkrétneho mesta a jeho okolia, preto sa nazývajú **mestské štáty**. Najstaršími z nich boli **Uruk, Ur, Ešnunna, Umma, Lagaš, Larsa, Kiš, Babylon a Sippar**. Centrom miest boli **chrámy ochranného božstva nazývané zikkuraty**.

2.2 **Akkadská ríša**

Celá oblasť **Mezopotámie** sa rozdeľovala na niekoľko častí: na severe to bola **Asýria**, v strednej časti **Babylonia** a na juhu **Sumer**. Až do polovice 3. tisícročia pred Kr. boli mestské štáty samostatné. Viedli samostatnú zahraničnú politiku, len v prípade potreby sa spájali do väčších celkov. Zmena tohto systému prišla nástupom vlády **Sargona** (=prvý kráľ), ktorý bol semitského pôvodu, v meste **Kiš v strednej Mezopotámii (v Babylonii)** okolo roku **2340 pred Kr.** **Sargon založil nové hlavné mesto Akkad a začal viesť rozsiahlu výbojnú politiku**. Podmanil si mestá **v Babylonii**, ukončil vládu Sumeru a začal budovať **prvý rozsiahly teritoriálny štát – Akkadskú ríšu**. Vytvoril aj nový administratívny aparát (podľa schopností a nie rodových vzťahov). S titulom „kráľ štyroch svetových strán“ podnikal výboje až **na pobrežie Stredozemného mora**. Avšak táto ríša sa po približne 150 rokoch rozpadla (**2200 pred Kr.**) a **v Mezopotámii** sa na krátke obdobie znovu obnovili samostatné mestské štáty. V nasledujúcom období sa z mezopotámskych mestských štátov vyvinuli dve nové veľké ríše: **Babylonská ríša na juhu a Asýria na severe**.

2.3 **Starobabylonská ríša (1894 – 1594 pred Kr.)**

Na konci 3. tisícročia pred Kr. prenikli do **Mezopotámie** semitské kmene **Amoritov (Amorejcov)**. Keď prenikli na územie **Mezopotámie**, podmanili si jednotlivé mestá a vytvorili vlastné štáty. Preberali sumerskú kultúru a vzdelanosť, používali klinové písmo, a tým vytlačujú Sumerov. Najsilnejším štátom sa stal **Babylon v strednej časti Mezopotámie**. Jeho najvýznamnejší panovník **Chammurapi** (vládol **v rokoch 1792 – 1750 pred Kr.**, 6. v poradí) si postupne podmanil celú **Mezopotámiu**. Výnimočnosť **Chammurapiho** spočíva v tom, že nielen **vojensky zjednotil celú Mezopotámiu**, ale aj **právne pomocoil Chammurapiho zákonníka**. Tento kódex obsahoval zákony o postavení obyvateľov ríše (tri základné skupiny: privilegovaní, slobodní a závislí), o postavení rodín a upravoval hospodárske vzťahy. Opieral sa nielen o centralizovanú moc, ale aj o vojsko. Bol najvyšší vojenský, politický predstaviteľ.

Chammurapi podporoval vedu a umenie, ako aj diaľkový zahraničný obchod.

Starobabylonská ríša **zanikla pádom** Babylonu **chetitskými bojovníkmi** v roku 1594 pred Kr.

2.4 **Asýrska ríša**

Asýrska ríša bola založená asýrskymi Amoritmi. Hlavným mestom bol **Aššur**. Najskôr sa táto ríša rozprestierala v severnej časti Mezopotámie, jej vplyv sa však rozšíril až do Malej Ázie pomocou zakladania **obchodných kolónii**. Asýrčania boli vynikajúcimi bojovníkmi (používali bojové vozy) a postupne dobyli takmer celú Mezopotámiu, Palestínu, Sýriu, južnú časť Malej Ázie, ale aj takmer celý Egypt (8.-7. storočie pred Kr.). Roku 612 pred Kr. **zanikla dobytím mesta Ninive** Babylončanmi a Médmi.

2.5 **Novobabylonská ríša (626 – 529 pred Kr.)**

Novobabylonská ríša **vznikla na troskách** Asýrskej ríše. Počas vlády **Nabukadnezara** bolo starobylé mesto **Babylon** opäť postavené (napr. Semiramidine záhrady). **Tento panovník** v roku 587 pr. Kr. **zničil** Šalamúnov chrám v Jeruzaleme (50-ročné vyhnanstvo Židov). **V roku 539 pred Kr.** Novobabylonská ríša **dobytá** **Kýrosom Veľkým**, **zakladateľom** Perzskej ríše.

Objavy a význam pre súčasnosť:

- **písmo:** rozsiahle zmeny v spoločnosti si vynútili vznik písma. Spočiatku len rôzne značky (počty, veľkosť). Najstaršie bolo **obrázkové písmo** pomocou pečatných valčekov. (označované výrobky a majetok). Z neho sa vyvinulo **klinové písmo** (zaznamenanie historických udalostí, zákonov, poézie, atď.).
- **sumerské náboženstvo:** rozsiahla mytológia a náboženský systém, **polyteizmus**
- **astronómia:** pomocou nej poznali zákonitosti prírody, vytvorili si **kalendár** (mesiac má štyri týždne a týždeň sedem dní)
- **teoretické a praktické vedy:** matematické znalosti (šesťdesiatková sústava, kruh s 360°, dlážkové a objemové miery), lekárstvo, chirurgia, zákonník
- **architektúra, staviteľstvo, sochárstvo, šperkovníctvo**
- **literatúra:** Epos o Gilgamešovi

3. **STAROVEKÝ EGYPT**

3.1 **Zjednotenie (vznik)Egypta, hospodárstvo**

Politický, hospodársky a kultúrny vývoj ani jednej z krajín neovplyvňovali geografické podmienky natoľko ako v Egypte. Prírodné podmienky členia krajinu, ale aj izolujú obyvateľstvo poriečia Nílu od ostatných rovnocenných kultúr a sú príčinou vzniku **špecifickej** formy hospodárenia, rozkvetu, ale aj úpadku. Aby mohli poľnohospodárske osady využívať každoročné záplavy rieky Níl, museli sa spájať do väčších celkov (po grécky **nomy**), a tie vytvorili dve rozsiahle oblasti – **Dolný Egypt** v ústí Nílu a **Horný Egypt** na strednom toku Nílu. **Po čase sa obe časti spojili** (okolo 3100 pred Kr.) **a vytvorili jednotný štát**, v ktorom bolo veľmi významné **závlahové hospodárstvo**. Podľa legendy bol zakladateľom **Meni**. Hlavné mesto zjednotenej ríše bol **Mennofer** (po grécky **Memfis**). Vládca sa nazýval **faraón**, ktorý sústreďoval centralizovanú politickú, náboženskú i súdnu moc. Pokladali sa za bohov a vytváral si podľa potreby rozličné úrady, do ktorých dosadzoval príslušníkov rodiny. **Egypt** sa členil na vyššie územné celky – **nomy**, ktoré riadili rodový náčelníci. Významné postavenie v štátnej správe mali pisári, pretože často len oni a kňazi jednotlivých chrámov ovládali zložité egyptské obrázkové písmo – **hieroglyfy**.

Egyptské dejiny sa delia podľa vládncích rodov – **dynastií** a všetci vládcovia sa delia do 31 dynastií a na niekoľko období.

3.2 **Stará ríša (2635 – 2135 pred Kr.)**

Nazýva sa aj obdobím pyramíd alebo „zlatým vekom Egypta“, pretože toto obdobie je charakteristické stavbou monumentálnych **pyramíd**, čiže hrobiek faraónov. Najstaršia z nich je **Džóserova** z 3. dynastie (stupňovitá). Najväčšie pyramídy si však nechali postaviť

panovníci 4. dynastie – **Chufu**, **Rachef** a **Menkaure** pri mestečku **v Gíze** neďaleko **Káhiry**. Stabilnou črtou obdobia Starej ríše je stabilná moc faraóna a legendárnosť historických faktov.

3.3 **Stredná ríša** (2061 – 1785 pred Kr.)

Nákladná výstavba pyramíd, na ktorých pracovali tisícky roľníkov, vyčerpala krajinu natoľko, že **koncom 3. tisícročia pred Kr.** vypukli nepokoje a vzbury. Moc panovníka bola narušená nielen znútra, ale aj nájzdami kočových kmeňov. Po 150 rokoch sa podarilo tento chaos a rozklad zastaviť. **Senvosret I.** dosadil verných služobníkov (podľa schopnosti) namiesto **rodových náčelníkov do jednotlivých nomov**. Pre koniec obdobia Strednej ríše je charakteristické oslabenie moci panovníka a rozpad krajiny na niekoľko častí kvôli preniknutiu kočových kmeňov Hyksósov.

3.4 **Nová ríša** (1552 – 1070 pred Kr.)

Počas obdobia 18. – 20. dynastie bola krajina opäť zjednotená a moc panovníka upevnená. Za vlády **Thutmosa III.** (1490 – 1436 pred Kr.) **Egypt** dosiahol svoj najväčší rozsah. **Kňazi boha Amona** mali obrovskú moc v krajine, kontrolovali rozsiahle územia, vyberali dane a riadili vnútornú a zahraničnú politiku. Ich **moc sa pokúsil zlomiť Amenhotep IV.** (1365 – 1347 pred Kr.). Založil nové mesto **Achetaton**, kam sa presťahoval. Zmenil si meno na **Achnaton**. Namiesto kultu boha Amona začal presadzovať kult boha Atona – Slniečného kotúča. Jeho ženou bola **Nefertiti**. Po smrti **Achnatona** sa **Nefertiti** musela i so svojim synom **Tutanchamónom** zmieriť s Amonovými kňazmi, a tak zaniklo prvé monoteistické náboženstvo v dejinách ľudstva.

3.5 **Neskorá ríša** (okolo roku 1200 – 30 po Kr.)

Je to obdobie postupného úpadku Egyptskej ríše, charakteristické rozpadom krajiny na niekoľko častí a moc vládcov sa obmedzila len na určité územia. **Napokon ho v roku 525 pred Kr. dobyli** Peržania. Neskôr **Alexandra Macedónskeho** povýšili na svojho panovníka, po jeho smrti **Ptolemaiovcov**. **V roku 30 pred Kr. ho Gaius Octavius pričlenil** k Rímskej ríši.

Objavy a význam pre súčasnosť:

- *stavebníctvo a architektúra*
- *mumifikácia*: spoznanie ľudského organizmu, význam pre lekárstvo
- *hieroglyfické písmo, papyrus, literatúra*: Kniha mŕtvych, Ptahhotepovo ponaučenie
- *náboženstvo*: pokus o zavedenie monoteizmu
- *matematika a astronómia*: desiatková sústava

4. **OSTATNÉ ORIENTÁLNE CIVILIZÁCIE**

4.1 **MALÁ ÁZIA**

4.1.1 **Vznik Chetitskej ríše**

Okolo roku 2000 pred Kr. sa **do strednej časti Malej Ázie** – **na Anatólsku plošinu** – sťahovali pastierske indoeurópske kmene **Chetitov**, ktorí boli zväčša pastieri, ako aj remeselníci a obchodníci. **Spočiatku sa zakladali menšie mestské štáty, ktoré v 18. storočí pred Kr. zjednotil Anitaš**. Hlavným mestom zjednotenej **Chetitskej ríše** sa stala **Chattušaš**. Na čele štátu stál kráľ ako najvyšší politický a náboženský predstaviteľ. Existoval kontrolný orgán kráľa – **kráľovská rada**.

4.1.2 **Rozkvet a úpadok ríše**

Už v najstaršom období Chetiti začali výboje **do Sýrie a Palestíny**. **V roku 1594 pred Kr. chetitský kráľ Muršiliš I. dobyl Babylon**. Avšak po ani nevyhratej, no ani neprehratej bitke pri **Kádeši (1274 pred Kr.) s Egyptom, začal úpadok Chetitskej ríše a okolo roku 1200 pred Kr. jej zánik spôsobil nájazd morských národov**. Chetiti používali **klinové písmo, ktoré rozlúštil až v roku 1915 český bádateľ Bedřich Hrozný**.

4.2 **SÝRIA**

4.2.1 **Vznik obchodných miest**

Cez sýrske územie prechádzali obchodné cesty, a preto tu vznikali veľké obchodné mestá. Na severe Ugarit a Ebla. Ďalšími obchodnými mestami v Sýrii a vo Fenícii (medzi Sýriou a Palestínou) boli Tyros, Sidón a Byblos. V 3. tisícročí pred Kr. sídlili na týchto územiach semitské kmene, od začiatku 2. tisícročia ich vystriedali kmene Amorejcov. Územie Sýrie a Fenície ležalo medzi silnými štátmi, ktoré ich dočasne ovládli (napr. Chetiti, Egyptania, Chammurapi). Keď boli Sýria a Fenícia nezávislé, vládli v nich bohaté obchodnícke rodiny. Feničania boli výborní námorníci a obchodníci. Plavili sa pozdĺž severnej Afriky, kde si zakladali obchodné osady. Roku 814 pred Kr. založili Kartágo.

4.2.2 Vznik hláskového písma

Kvôli potrebe zapisovať rôzne obchodné zmluvy došlo k zjednodušeniu písma a vytvoreniu hláskového písma. Vtedy malo okolo 30 znakov, a preto sa rýchlo rozšírilo a dnes tvorí základ nášho písma – latinky.

Objavy a prínos pre súčasnosť:

- jednoduché hláskové písmo
- morské a obchodné cesty
- purpurové farbivo

4.3 PALESTÍNA

4.3.1 Zjednotenie

Južná časť medzi Malou Áziou a Afrikou sa nazýva Palestína. Na tomto území sa usadili kmene Izraelitov, ktoré sa okolo roku 1025 pred Kr. zjednotili pod spoločnou vládou kráľa Saula. Jeho nástupca Dávid si za hlavné mesto vybral Jeruzalem.

4.3.2 Rozdelenie štátu a úpadok

Po smrti Dávidovho syna Šalamúna sa jednotný štát rozdelil na dve časti: severné (Izrael) kráľovstvo s hlavným mestom Samaria a južné (Judské) kráľovstvo s hlavným mestom Jeruzalem. Nejednota a spory medzi kráľovstvami spôsobili dobytie oboch území Asýřčanmi.

Objavy a prínos pre súčasnosť:

- 1. celonárodné monoteistické náboženstvo
- literatúra: Biblia

5. STAROVEKÁ INDIA

V starovekej Indii sa civilizácie rozvíjali v povodí riek Indus a Ganga. Klimatické podmienky boli veľmi priaznivé, pretože India má dostatok vodných zrážok, ktoré prinášajú monzúnové dažde.

5.1 Harappská civilizácia

Táto civilizácia vznikla v údolí rieky Indus a pochádza z konca 4. tisícročia pred Kr. Jej významnými strediskami boli mestá Harappa a Mahendžo-daro. V oboch mestách boli rozvody pitnej vody i kanalizácia. Obyvateľstvo sa živilo poľnohospodárstvom a chovaním dobytky, ako aj remeselnou výrobou. Organizácia spoločnosti si vyžiadala vznik písma, ktoré nie je doteraz rozlúštené.

5.2 Úpadok Harappskej civilizácie, príchod Árijcov

Okolo roku 1750 pred Kr. začína Harappská civilizácia upadať. S úpadkom harappskej civilizácie prichádzali do Indie Árijci, ktorí mali kmeňovú štruktúru. Na čele boli kmeňový náčelníci (rádžovia), ktorí sa starali o ochranu obyvateľstva a výbojnú vojny. Na čele jednotného štátu bol veľký kráľ (maharadža). Neskoršie sa spoločnosť začala členiť na kasty a tento systém sa v Indii udržal až dodnes. Najvyššie postavení boli brahmani (kňazi), za nimi nasledovali kšatriovia (bojovníci a vládcovia). Najpočetnejšou bola kasta vaišjov (remeselníci, roľníci i obchodníci). V najnižšej skupine boli šúdrovia.

Od príchodu Árijcov do Indie vznikali literárne pamiatky označované ako védy (hymny, náboženské predpisy, magické formulky) a upanišády (úvahy o duši).

5.3 Magadhská ríša

Vznikla v prvej polovici 1. tisícročia pred Kr. v údolí Gangy a vytvorila rozsiahly teritoriálny štát. V polovici 6. storočia pôsobil na území ríše Siddhárta Gautama nazývaný **Budha (Osvietený)**. Pochádzal z kniežacej rodiny Šajkov. Všimol si sociálne rozdiely medzi ľuďmi a snažil sa ich zmeniť pomocou nového učenia – **budhizmu**, ktorý sa rozšíril do Číny a Japonska.

Západná časť indického subkontinentu sa od 6. storočia pred Kr. dostala pod vplyv Perzie. Vládca **Ašóka** po oslobodení bol stúpencom budhizmu a postaral sa o jeho rozšírenie v Indii.
Objavy a prínos pre súčasnosť:

- *matematika:* desiatková sústava s použitím nuly (tzv. arabské číslice), princíp Pytagorovej vety
- *architektúra:* výstavba miest do pravouhlých ulíc, kanalizácia, vodovody
- *literatúra:* védy, upanišády, hrdinské eposy (Mahábharáta, Rámájana)

6. STAROVEKÁ ČÍNA

6.1 Prvé štáty a prvý cisár

Čínska civilizácia sa rozvíjala na rozsiahlom území medzi riekami Chuang-che (Žltá rieka) a Jang-č'-ťiang (Dlhá rieka). Veľkú časť územia tvoria úrodné sprašové terasy s dostatkom vlahy. Obyvatelia boli predovšetkým roľníci, ktorí pestovali hlavne ryžu. Taktiež remeselná výroba bola rozvinutá, ako aj obchod.

V 13. storočí pred Kr. sa zakladajú viaceré štáty (napr. Jin) na čele s despotickým vládcom.

Odrazom existencie viacerých politických útvarov je aj existencia mnohých filozofických škôl, z ktorých najvýznamnejšou je **konfucianizmus**. Jeho tvorcom bol **Konfucius** (Kchung-fu-c). **Zjednotenie Číny sa uskutočnilo v 3. storočí pred Kr.** panovníkom **Čchengom** zo štátu **Čchin**. Keď ovládol okolité štáty vyhlásil sa za cisára a prijal meno **Čchin-Š'-chuang-ti** („prvý zvrchovaný cisár“). Krajinu rozdelil na jednotlivé okresy, ktoré riadili správcovia priamo podriadení panovníkovi. Po celej krajine budoval sieť ciest, zaviedol jednotné váhy a miery. Vyhlásil jeden zákonník pre celú ríšu a zaviedol jednotné platidlo. Týmito zmenami v spoločnosti sa začal formovať jednotný čínsky národ. Na obranu vnútrozemia začal stavať **Veľký múr**.

6.2 Chanský štát

Po smrti prvého čínskeho cisára začali nepokoje s cieľom opätovnej samostatnosti. Z týchto bojov nakoniec vyšla víťazne dynastia, ktorá založila nový štát **Chan** (209 pred Kr.). Jeho vládcovia rozšírili územie štátu a hranice na juhu posunuli až k moru. Chanský štát zanikol v roku 187 po Kr. Počas Chanského štátu Čína nadviazala obchodné styky (**Hodvábna cesta**). **Od 2. tisícročia Číňania používali znakové písmo**, pričom jednotlivé znaky označujú pojmy, a nie hlásky

Objavy a prínos pre súčasnosť:

- *architektúra a stavitel'stvo:* Čínsky múr, stupňovitost' stavieb, previsnuté strechy
- *technické vynálezy:* kompas, papier, pušný prach, tlačiarenská technika, hodváb, porcelán

ANALÝZA:

OSOBNOSTI: osobnosti

Mezopotámia:

Sargon

Chammurapi

Nabukadnezar

Kýros Veľký

Staroveký Egypt:

MIESTO, ÚZEMIE: miesto, územie

Mezopotámia:

územie severovýchodnej Afriky

územie Prednej, Južnej a Východnej Ázie

údolie Nílu, Tigrisu, Eufratu, Indusu,

Gangy a Chuang-che

územie Iraku

Meni
Džóser
Chufu
Rachef
Menkaure
Senvosret I.
Thutmos III.
Amenhotep IV. = Achnaton
Nefertiti
Tutanchamón
Alexander Macedónsky
Gaius Octavius
Ostatné orientálne civilizácie: Malá Ázia:
Anitaš
Muršiliš I.
Bedřich Hrozný
Palestína:
Saul
Dávid
Šalamún
Staroveká India:
Budha = Siddhárta Gautama = Osvietený
Ašóka
Staroveká Čína:
Konfucius
Čcheng
Čchin-Š'-chuang-ti

južná Mezopotámia
severná Mezopotámia
stredná Mezopotámia
Uruk
Ur
Ešnunna
Umma
Lagaš
Larsa
Kiš
Babylon
Sippar
Asýria
Babylonia
Sumer
Akkad
Aššur
Malá Ázia
Palestína
Sýria
Egypt
Ninive
Staroveký Egypt:
Dolný Egypt
Horný Egypt
Mennofer = Memfis
Gíza
Káhira
Achetaton
Ostatné orientálne civilizácie: Malá Ázia:
Anatolská plošina
Chattušaš
Sýria:
Ugarit
Ebla
Fenícia
Tyros
Sidón
Byblos
severná Afrika
Kartágo
Palestína:
Palestína
Jeruzalem
Samaria
Staroveká India:
Harappa
Mahendžo-daro
Čína
Japonsko
Staroveká Čína:

územie medzi riekami Chuang-che a Jang-
-c'-tiang

POJMY: pojmy

Mezopotámia:

orientálna despocia
medziriečie
závlahové hospodárstvo
chrámové hospodárstvo (redistribúcia=rozdeľovanie)
palácové hospodárstvo (redistribúcia)
mestské štáty
zikkuraty
Akkadská ríša
prvý kráľ = „kráľ štyroch svetových strán“
Babylonská ríša
Asýria
Starobabylonská ríša
semitské kmene Amoritov (Amorejcov)
Babylon
Chammurapiho zákonník
Asýrska ríša
asýrski Amoriti
obchodné kolónie
Novobabylonská ríša
Semiramidine záhrady
Šalamúnov chrám
vyhnanstvo Židov
Perzská ríša
obrázkové písmo
klinové písmo
polyteizmus
kalendár
epos o Gilgamešovi
Staroveký Egypt:
nomy
faraón
hieroglyfy
dynastie
Stará ríša
pyramídy
Stredná ríša
kočovné kmene Hyksósov
Nová ríša
kult boha Amona
Kult boha Atona – Slniečného kotúča
Neskorá ríša
Peržania
Ptolemaiovci
Rímska ríša
mumifikácia

Ostatné orientálne civilizácie: Malá Ázia:

kmene Chetitov
Chetitská ríša
kráľovská rada
bitka pri Kádeši
morské národy
klinové písmo
Sýria:
veľké obchodné mestá
semitské kmene
kmene Amorejcov
Sýria
Fenícia
výborní námorníci
obchodné osady
hláskové písmo
latinka
Palestína:
kmene Izraelitov
severné kráľovstvo (Izrael)
južné (Judské) kráľovstvo
Asýrčania
Byblia
Staroveká India:
harapská civilizácia
Árijci
rádža
maharádža
kasty
brahmani
kšatriovia
vaišjovia
šúdrovia
védy
upanišady
kniežacia rodina Šajkov
budhizmus
Perzia
Staroveká Čína:
štát Jin
konfucianizmus
štát Čchin
„prvý zvrchovaný cisár“
Veľký múr
štát Chan
Hodvábna cesta

hieroglyfické písmo

znakové písmo

UDALOSTI: udalosti

Mezopotámia:

- V Mezopotámii vznikla prvá vyspelá civilizácia okolo roku 3100 – 3000 pred Kr.
- V južnej Mezopotámii vznikli početné malé sídla, z ktorých sa vyvinuli prvé mestá
- Prvé (mestské) štáty vznikli na juhu Mezopotámie – v Sumeri okolo roku 3000 pred Kr.
- Sargon I. v roku 2340 pred Kr. založil nové hlavné mesto Akkad a začal viesť rozsiahlu výbojnú politiku
- Podmanil si mestá v Babylonii, ukončil vládu Sumeru a začal budovať prvý rozsiahly teritoriálny štát – Akkadskú ríšu
- Chammurapi zjednotil Mezopotámiu nielen vojensky, ale aj právne pomocou Chammurapiho zákonníka
- Starobabylonská ríša zanikla v roku 1594 pred Kr. pádom Babylonu chetitskými bojovníkmi
- Roku 612 pred Kr. Asýrska ríša zanikla dobytím mesta Ninive Babylončanmi a Médmi
- Novobabylonská ríša vznikla na troskách Asýrskej ríše
- Nabukadnezar v roku 587 pred Kr. zničil Šalamúnov chrám
- V roku 539 pred Kr. Novobabylonská ríša dobytá Kýrosom Veľkým, zakladateľom Perzskej ríše

Staroveký Egypt:

- Dolný a Horný Egypt sa okolo roku 3100 pred Kr. spojili a vytvorili jednotný štát
- Koncom 3. tisícročia pred Kr. vypukli nepokoje a vzbury
- Senvosret I. dosadil verných služobníkov (podľa schopnosti) namiesto rodových náčelníkov do jednotlivých nomov
- Moc kňazov boha Amona sa pokúsil zničiť Amenhotep IV. (Achnaton)
- Napokon ho (po postupnom úpadku Egyptskej ríše) v roku 525 pred Kr. dobyli Peržania
- V roku 30 pred Kr. Egypt pričlenil k Rímskej ríši Gaius Octavius

Ostatné orientálne civilizácie: Malá Ázia:

- Spočiatku si zakladali menšie mestské štáty, ktoré v 18. storočí pred Kr. zjednotil Anitáš
- V roku 1594 pred Kr. chetitský dráľ Muršiliš I. dobyl Babylon
- No avšak po ani nevyhratej, no ani neprehratej bitke pri Kádeši (1274 pred Kr.) s Egyptom, začal jej úpadok
- Okolo roku 1200 pred Kr. jej zánik spôsobil nájazd Morských národov

Sýria:

- V 3. tisícročí pred Kr. sídlili na týchto územiach semitské kmene, od začiatku 2. tisícročia ich vystriedali kmene Amorejcov
- V roku 814 pred Kr. založili Kartágo

Palestína:

- Kmene Izraelitov sa okolo roku 1025 pred Kr. zjednotili pod spoločnou vládou kráľa
↳Saula

Staroveká India:

- Harappská civilizácia vznikla v údolí rieky Indus a pochádza z konca 4. tisícročia pred Kr.
- Okolo roku 1750 pred Kr. začala Harappská civilizácia upadať
- V polovici 6. storočia pred Kr. pôsobil na území Magadhskej ríše Siddhárta Gautama, čiže Budha (Osvietený)
- Západná časť indického subkontinentu sa od 6. storočia pred Kr. dostala pod vplyv Perzie

Staroveká Čína:

- V 13. storočí pred Kr. sa zakladajú viaceré štáty na čele s despotickým vládcom

- Zjednotenie Číny sa uskutočnilo v 3. storočí pred Kr. panovníkom Čchengom zo štátu Čchin
- Od 2. tisícročia Číňania používali znakové písmo

DÁTUMY: dátumy

Mezopotámia:

- v 5. tisícročí pred Kr. = vznikli v južnej Mezopotámii sa vyvinuli početné malé sídla, z ktorých sa vyvinuli prvé mestá
- 3100 – 3000 pred Kr. = vznikla prvá vyspelá civilizácia
- okolo roku 3000 pred Kr. = vznikli prvé štáty
- v roku 2340 pred Kr. = Sargon I. založil mesto Akkad
- v roku 2200 pred Kr. = Akkadská ríša sa rozpadla
- 1894 – 1594 pred Kr. = Starobabylonská ríša
- 1792 – 1750 pred Kr. = Chammurapi vládol v Starobabylonskej ríši
- 8. – 7. storočie pred Kr. = Asýrska ríša dosiahla najväčší rozmach
- v roku 612 pred Kr. = Asýrska ríša zaniká
- 626 – 529 pred Kr. = Novobabylonská ríša
- v roku 587 pred Kr. = zbúranie Šalamúnovho chrámu
- v roku 539 pred Kr. = zánik Novobabylonskej ríše

Staroveký Egypt:

- okolo roku 3100 pred Kr. = Dolný a Horný Egypt sa spojili
- 2635 – 2135 pred Kr. = Stará ríša
- 2061 – 1785 pred Kr. = Stredná ríša
- koncom 3. tisícročia pred Kr. = v Egypte vypukli nepokoje a vzbury
- 1552 – 1070 pred Kr. = Nová ríša
- 1490 – 1436 pred Kr. = Egypt dosiahol počas vlády Thutmose III. svoj najväčší rozsah
- 1200 – 30 po Kr. = Neskorá ríša
- v roku 525 pred Kr. = Egypt dobytý Perzskou ríšou

Ostatné orientálne civilizácie: Malá Ázia:

- 18. storočie pred Kr. = Anitaš zjednotil mestské štáty Chetitov
- v roku 1594 pred Kr. = chetitský kráľ Muršiliš I. dobyl Bybylon
- v roku 1274 pred Kr. = bitka pri Kádeši
- okolo roku 1200 pred Kr. = zánik Chetitskej ríše

Sýria:

- v 3. tisícročí pred Kr. = sídlili na území Sýrie a Fenície semitské kmene
- od začiatku 2. tisícročia pred Kr. = semitské kmene vystriedali kmene Amorejcov
- v roku 814 pred Kr. = bolo založené Kartágo

Palestína:

- okolo roku 1025 pred Kr. = Kráľ Saul zjednotil kmene Izraelitov

Staroveká India:

- 4. tisícročie pred Kr. = založenie Harappskej civilizácie
- okolo roku 1750 pred Kr. = úpadok Harappskej civilizácie
- polovica 6. storočia pred Kr. = Siddhárta Gautama nazývaný budha (Osvietený) pôsobil na území Magadhskej ríše
- od 6. storočia pred Kr. = západná časť indického subkontinentu sa dostala pod vplyv Perzie

Staroveká Čína:

- v 13. storočí pred Kr. = viaceré štáty na čele s despotickým vládcom boli zakladané
- 3. storočie pred Kr. = zjednotenie Číny panovníkom Čchengom zo štátu Čchin
- v roku 209 pred Kr. = založený štát Chan
- v roku 187 po Kr. = Chanský štát zanikol

- od 2. tisícročia pred Kr. = Číňania používali znakové písmo

Zatiaľ odhalené chyby:

kniežacia rodina Šajkov (správne Šákjov)